

i za koje se mogu koristiti raznobojne kartice koje sadrže primere različitih klasa reči i sufiksa. Modeliranjem i remodeliranjem rečenica iz tih primera učenik će dobiti osećaj za dinamizam jezika i naučiti funkcionisanje pravila na zabavan način. Da li i do koje mere će pravila biti uvedena korišćenjem transformacione, stratifikacione, tagmemske, sistemske ili kategorijalne teorije ili će se pretežno oslanjati na tradicionalni opis, zavisi (a) od elemenata koji se predaju, (b) od modela koji leži u osnovi prethodnog učenja stranog ili maternjeg jezika i (c) od lingvističke i metodološke spremne nastavnika. U svakom slučaju, izbor pravi nastavnik.

Prema tome, učešće određenog lingvističkog modela u pedagoškim gramatikama, opisanih u udžbenicima ili uvedenih u razred od strane nastavnika, kao i upotreba i zloupotreba tekovina nauke o jeziku u nastavi stranog (kao i maternjeg) jezika u krajnjoj liniji zavisi od ubeđenja i znanja onih koji taj jezik predaju.

Velimir Petrović

PREPOZICIJALNA GRUPA KAO DOPUNA IMENICE U NJEMAČKOM I HRVATSKOM ILI SRPSKOM JEZIKU

1. U njemačkoj lingvističkoj literaturi upotrebljavaju se tri termina kad se govori o konstruktivnom sastavljenom od prepozicije i imenice ili prepozicije i zamjenice: *prepozicijska fraza* (Präpositionalphrase), *prepozicijski član* (Präpositionalglied) i *prepozicijska grupa* (Präpositionalgruppe). U upotrebi tih triju termina, smatra Engel¹, ne postoji jedinstvenost, već se često jednom te istom terminu pripisuju različiti sadržaji ili se pak za isti sadržaj koristi čas jedan, čas drugi termin. S namjerom da olakša sporazumijevanje među lingvistima, Engel predlaže:

- da se termin *prepozicijska fraza* upotrebljava za označavanje prepozicijske sintagme kad je ova data izvan konteksta: in Berlin, für seine Handlungen, vor Schreck;
- da se termin *prepozicijski član* upotrebljava u onim slučajevima kad se govori o prepozicijskoj sintagmi u okviru konteksta²: Herr Müller ist in Berlin; Verantwortung für seine Handlungen; blaß vor Schreck;
- da se termin *prepozicijska grupa* upotrebljava kad se o spomenutoj sintagmi govori općenito, tj. kad se ne ističe njezina izoliranost od konteksta niti pak veza s njim.

1.1. U ovom članku, koji ima za cilj kontrastivnu usporedbu njemačkog i hrvatskog ili srpskog jezika u odnosu prema konstruktivnom *imenica + prepozici-*

¹ Ulrich Engel: *Syntax der deutschen Gegenwartssprache*, Erich Schmidt Verlag, Berlin 1977, str. 94.

² Konstruktiv kome je prepozicijska sintagma član može biti rečenica (*Ich war in Berlin*), rečenični član (*Deine Angst vor der Prüfung wundert mich nicht*) ili dio rečeničnog člana (*Er trat blaß vor Schreck ein*).

jalna grupa, analizirat ćemo konstrukte u kojima prepozicijalna grupa kao njihov prepozicijalni član atributivno određuje imenicu za koju je vezana.

2. Ali prije nego što pređemo na srž problema, treba da razjasnimo dva termina: *rekciju* (Rektion) i *valenciju* (Valenz).

2.1. *Rekcija* je, također u smislu Engela³, osobina svakog elementa neke klase leksema⁴ da upravlja drugim elementima iste klase ili drugih klasa, vezujući ih za sebe u određenom obliku. Vezani elementi su u odnosu prema leksemu za koji su vezani u podređenom položaju, dok je nadređeni leksem (regens) centar konstrukta: ein fleißiger Schüler, die Mutter des Kindes, ziemlich groß. *Rekcija* je npr. osobina glagola da svi mogu stajati s negacijom: Sie ist nicht gekommen. Er kann nicht schafen. Das wundert mich nicht. U *rekciju* spada i osobina imenica da za sebe vežu atribut: Elsas Kinder, der Mann an der Ecke, die gute alte Zeit.

2.2. *Valencija* je poseban oblik *rekcije* koji se ne odnosi na sve elemente neke klase leksema, već samo na elemente potklasa. To je, dakle, osobina elemenata neke potklase leksema da na poseban način vezuju za sebe druge elemente. Tako npr. prijelazni glagoli kao potklasa glagola imaju osim dopune u nominativu najmanje još jednu dopunu u nekom drugom padežnom obliku s prepozicijom ili bez nje: Er kauft ein Buch. Du hilfst mir immer. Hans denkt an Helga. Er freut sich auf ihr Kommen. Er wird ihr über seine Zukunftspläne erzählen.

Evo i nekoliko primjera za *valenciju* imenica i pridjeva: Zeit zum Lernen, Erkundigung nach dem Preis, Recht auf Selbstbestimmung; krank an Tuberkulose, abhängig von seinen Eltern.

3. U prethodnom je dijelu u više navrata spomenut termin »dopuna«. Dihatomija *dopuna* — *slobodan dodatak* je zadnjih desetak godina bila predmet vrlo intenzivnih rasprava u lingvističkoj literaturi. Nažalost, još uvijek se nije došlo do kriterija pomoću kojih bi se jasno i bez ostataka mogla odrediti granica između ta dva termina.⁵

3.1. Ovdje se pod dopunom (Ergänzung) razumijeva konstrukt uvjetovan *valencijom*. Tako je u širem konstrukt *seine Sehnsucht nach der Heimat* prepozicijalni član *nach der Heimat* obavezna dopuna (ili kraće: dopuna) imenici *Sehnsucht*, bez obzira na to što se u procesu jezičke komunikacije, zbog jasnosti situacije, ta imenica može pojaviti i bez dopune:

A: Meine Sehnsucht nach der Heimat ist groß.

B: Ja, ich weiß, wie groß deine Sehnsucht ist.

Da nepostojanje dopune uz tu imenicu može biti, u nekoj drugoj govornoj situaciji, uzrok smetnji u komunikaciji, pokazuje slijedeći primjer:

A: Meine Sehnsucht quält mich seit Tagen.

B: Die Sehnsucht wonach? Nach neuen Abenteuern, nach der Heimat, nach deiner Familie?

A: Nach meiner Familie, natürlich.

³ Engel: *ibid.*, str. 97. i 98.

⁴ Klasa leksema = klasa riječi, npr. klasa imenica, klasa glagola...

⁵ O tom problemu govori Pavica Mrazović u članku »Teorija gramatike zavisnosti«, *Strani jezici*, 1—2/1975, str. 5—22.

3.2. *Slobodan dodatak* (Angabe) je konstrukt koji nije uvjetovan nikakvom valencijskom. To znači da može stajati kraj svakog elementa neke klase leksema, kao što je npr. slučaj s negacijom glagola, pridjevom uz imenice, vremenskim, načinskim i drugim priloškim oznakama itd.

4. Za detaljnije određivanje cilja ovog članka valja još reći da u obzir dolaze samo oni konstrukti u kojima je prepozicijski član *dopuna* u odnosu prema imenici za koju je vezan. Imenice koje traže takvu dopunu razvrstane su prema prepoziciji koju uvjetuju. Dio konstrukta iza prepozicije ostavljen je otvoren jer se može popuniti većim brojem imenica, zamjenica, pa i zamjeničkim prilogom u njemačkom jeziku, a u hrvatskom ili srpskom imenicama ili zamjenicama. Dana je samo oznaka u kom padežnom obliku treba da stoji ovaj dio dopune:

Hoffnung + auf X(A) = nada + u Y(A)⁶

Na primjer: nada u ozdravljenje — Hoffnung auf Genesung, nada u uspjeh — Hoffnung auf Erfolg, nada u bolja vremena — Hoffnung auf bessere Zeiten, nada u to — Hoffnung darauf, nada u tebe — Hoffnung auf dich itd.

4.1. an X(D)=na Y(L): Arbeit — rad, Mitarbeit — suradnja

an X(D)=nad Y(I): Eigentum — vlasništvo

" u Y(L): Anteil — udio, Mitarbeit — suradnja

" u Y(A): Zweifel — sumnja

" za Y(A): Interesse — zanimanje, Schuld — krivica

" za Y(I): Bedarf — potreba

" Y(G): Aufwand — utrošak, potrošnja, Bestand — fond, zalihe, Maximum — maksimum, Minimum — minimum, Mangel — po-
manjkanje, Verbrauch — potrošnja, Vorrat — zalihe

an X(A)=na Y(A): Erinnerung — sjećanje, Anschluß — priključenje

an X(D)=Y(D): Anschluß — priključenje⁷

Primjeri: 1. eine hübsche Erinnerung an die Reise — lijepa uspomena na putovanje; 2. das Eigentum an Produktionsmitteln — vlasništvo nad sredstvima za proizvodnju; 3. die Schuld an der Zerrüttung der Ehe — krivica za razaranje braka⁸

4.2. auf X(A)=na Y(A): Anspruch — pretenzija, Antwort — odgovor, Berufung — pozivanje, Beschränkung — ograničavanje, Blick — pogled, Einfluß — utjecaj, Hinweisen — ukazivanje, Konzentration — koncentracija, Recht — pravo, Umstellung — preorijentacija

u Y(A): Hoffnung — nada, Vertrauen — povjerenje, vjera

za Y(A): Antrag — zahtjev, Spezialisierung — specijalizacija

prema Y(D): Haß — mržnja

za Y(I): Durst — žeđ

⁶ X(A) = imenica ili zamjenica u njemačkom jeziku u akuzativu

Y(A) = imenica ili zamjenica u hrvatskom ili srpskom jeziku u akuzativu

⁷ Značenje simbola: A=akuzativ, D=dativ, G=genitiv, I=instrumental, L=lo-

kativ

⁸ Primjeri potiču većim dijelom iz slijedećih priručnika:

a) Wahring: *Deutsches Wörterbuch*, Bertelsmann Lexikon—Verlag, Gütersloh 1970.

b) DUDEN—*Stilwörterbuch d.dt. Sprache*, Mannheim 1963.

Primjeri: 1. die Berufung auf Kants Lehre — pozivanje na Kantovo učenje; 2. Durst auf Bier — žeđ za pivom; 3. Recht auf Mitbestimmung — pravo na suodlučivanje.

4.3. aus **X(D)**=iz **Y(G)**: Ausschnitt — isječak, Ausweg — izlaz, Auszug — izlazak, iseljenje, izvadak

Primjeri: 1. ein Ausschnitt aus dem neuen Film — isječak iz novog filma; 2. ein Ausweg aus dieser schwierigen Lage — izlaz iz ovog teškog položaja; 3. der Auszug aus der Wohnung — iseljenje iz stana

4.4. für **X(A)**=za **Y(A)**: Anhalt — osnova, Anweisung — uputa (uputstvo), Begeisterung — oduševljenje, Belohnung — nagrada, Beweis — dokaz, Entgelt — naknada, Garantie — garancija, Haftung — jamstvo, Hinweis — uputa, Kampf — borba, Interesse — zanimanje, Lohn — nagrada, Plädieren — pleđiranje, Rache — osveta, Spezialist — specijalist, Strafe — kazna, Verantwortung — odgovornost, Verständnis — razumijevanje, Zeichen — znak
prema Y(D): Vorliebe — posebna ljubav, Schwäche — slabost

Primjeri: 1. eine Vorliebe für alte Musik — posebna ljubav prema staroj muzici; 2. der Anhalt für den Verdacht — osnova za sumnju; 3. die Begeisterung für das Theater — oduševljenje za kazalište

4.5. gegen **X(A)**=na **Y(A)**: Einspruch — prigovor, Empfindlichkeit — osjetljivost, Beschwerde — žalba

o Y(A): Verstoß — oglašivanje

prema Y(D): Abneigung — odbojnost, Antipathie — antipatija, Aversion — averzija, Haß — mržnja, Strenge — strogost, Widerwille — odvratnost

protiv Y(G): Empörung — pobuna, negodovanje, Hetze — huškanje, Intrige — intriga, Kampf — borba, Maßnahme — mjera, Mittel — sredstvo, Protest — protest

Y(G): Verstoß — povreda

Y(D): Widerstreben — opiranje, protivljenje, Sträuben — suprotstavljanje, Trotz — prkošenje

Primjeri: 1. unser Einspruch gegen dieses Unrecht — naš prigovor na tu nepravdu; 2. Aversion gegen technische Disziplinen — averzija prema tehničkim disciplinama; 3. ein Verstoß gegen die sozialistische Moral — oglašivanje o socijalistički moral (povreda socijalističkog morala)

4.6. in **X(A)**=u **Y(A)**: Blick — pogled, Einführung — uvod, Eingriff — zahvat, Einsicht — uvid

u Y(L): Freiheit — sloboda, Meisterschaft — prvenstvo, Sicherheit — sigurnost, Übereinstimmung — slaganje, Veränderung — promjena, Tendenz — tendencija, Zurückhaltung — suzdržljivost

Primjeri: 1. ein Blick ins Grüne — pogled u zelenilo; 2. neue Tendenzen in der Außenpolitik — nove tendencije u vanjskoj politici; 3. Einsicht in Akten — uvid u akte

4.7. mit **X(D)**=s/sa **Y(I)**: Aufhören — prestanak, Begegnung — susret, Ringen — sukob, Verlobung — zaruke, Vergleich — usporedba, Zwiesprache — razgovor u četiri oka

Y(I): Ausrüstung — snabdijevanje, naoružavanje, Ausstattung — opremanje, snabdijevanje, Beschäftigung — bavljenje, Vermählung — ženidba, Versorgung — opskrba

za **Y(A)**: Vermählung — udaja

Primjeri: 1. das Aufhören mit der Arbeit — prestanak s radom; 2. die Begegnung mit dem Freund — susret s prijateljem; 3. die Beschäftigung mit diesem Thema — bavljenje ovom temom

4.8. nach **X(D)**=za **Y(A)**: Erkundigung — raspitivanje, Frage — raspitivanje, interesiranje

za **Y(I)**: Durst — žeđ, Gier — pohlepa, Hunger — glad, Schrei — vapaj, Sehnsucht — čežnja, Streben — težnja, Suche — traganje, Verlangen — želja
u **Y(A)**: Reise — put; prema **Y(D)**: Ausrichtung — ravnanje

Primjeri: 1. das Streben nach Ruhm — težnja za slavom; 2. die Frage nach dem Preis — interesiranje za cijenu; 3. die Ausrichtung nach einer bestimmten Gesellschaftsschicht — ravnanje prema određenom društvenom sloju

4.9. über **X(A)**=na **Y(A)**: Beschwerde — žalba

nad **Y(I)**: Aufsicht — nadzor

o **Y(L)**: Abhandlung — rasprava, Bericht — izvještaj, Einigung — zajednički stav, Gesetz — zakon, Abkommen — sporazum, Vertrag — ugovor, Nachdenken — razmišljanje, Meditieren — meditiranje, Debatte — debata, Diskussion — diskusija, Unterhaltung — razgovor, Vortrag — predavanje

zbog **Y(G)**: Ärger — bijes, Empörung — užasnuće, Erregung — uzbuđivanje, Freude — radost, Klage — jadikovanje, Sorge — briga

preko **Y(G)**: Übergang — prijelaz

Y(G): Überblick — pregled

Primjeri: 1. eine Beschwerde über die schlechte Bedienung — žalba na lošu uslugu; 2. die Aufsicht über die Banken — nadzor nad bankama; 3. eine Abhandlung über die Methodenlehre — rasprava o metodologiji

4.10. um **X(A)**=oko **Y(G)**: Kummer — briga, Ringen — borba, Streit — svađa

u **Y(A)**: Wette; za **Y(A)**: Angst — strah, Bitte — molba, Kampf — borba, Sorge — zabrinutost, briga

zbog **Y(G)**: Sorge — briga, zabrinutost

Primjeri: 1. ein Streit um nichts — svađa ni oko čega; 2. eine Wette um 100 Mark — opklada u 100 maraka; 3. Angst um seine Gesundheit — strah za njegovu zdravlje

4.11. von **X(D)**=o **Y(L)**: Vorstellung — predodžba, Rede — govor

od **Y(G)**: Entfernung — rastojanje, Betrag — iznos, svota, Abschied — rastanak, Enthaltung — suzdržavanje, Befreiung — oslobođenje

X(G): Anwendung — primjena, Benutzung — korištenje, Steigerung — povišenje, povećanje, Verkauf — prodaja, Ankauf — kupovanje, Produktion — proizvodnja, Empfang — prijem, Übernahme — preuzimanje, Verbrauch — potrošnja

Primjeri: 1. eine Rede von der Emanzipation der Frauen — predavanje o emancipaciji žena; 2. der Verkauf von Lebensmitteln — prodaja živežnih namirnica; 3. die Entfernung des Mondes von der Erde — udaljenost Mjeseca od Zemlje

4.12. vor **X(D)**=od **Y(G)**: Angst — strah, Bewahrung — čuvanje, Furcht — strah, bojazan

prema **Y(D)**: Achtung — poštovanje, Abscheu — odvratnost

Primjeri: 1. Angst vor Verpflichtungen — strah od obaveza; 2. aus Achtung vor dem alten Mann — iz poštovanja prema starom čovjeku; 3. Bewahrung der Kleinkinder vor Gefahren — čuvanje male djece od opasnosti

4.13. zu X(D)=na Y(A): Übergang — prijelaz

prema Y(D): Neigung — sklonost, Liebe — ljubav

za Y(A): Lust — volja, Zeit — vrijeme, Hinweis — uputa, Bereitschaft — spremnost, Beitrag — doprinos

Y(D): Beitrag — doprinos, Zugang — pristup, Zugehörigkeit — pripadnost

za Y(I): Lust — želja, Notwendigkeit — potreba

Primjeri: 1. der Übergang zu anderen Wirtschaftsformen — prijelaz na druge privredne oblike; 2. eine große Liebe zu den kleinen Dingen — velika ljubav prema malim stvarima; 3. eine Notwendigkeit zur Entwicklung einer Schriftsprache — potreba za razvojem književnog jezika

5. Tabela prikaz odnosa prepozicijalne grupe u njemačkom jeziku i njezinih ekvivalenata u hrvatskom ili srpskom jeziku.

Struktura prepozicijalne grupe i njezinih ekvivalenata	Struktura prepozicijalne grupe i njezinih ekvivalenata
an X(D) na Y(L) nad Y(I) u Y(A/L) za Y(A/I) Y(G) Y(D)	nach X(D) za Y(A/I) u Y(A) prema Y(D)
an X(A) na Y(A)	über X(A) na Y(A) od Y(I) o Y(L) zbog Y(G) Y(G)
auf X(A) na Y(A) prema Y(D) za Y(A/I) Y(D)	um X(A) oko Y(G) u Y(A) za Y(A) zbog Y(G)
aus X(D) iz Y(G)	von X(D) o Y(L) od Y(G) Y(G)
für X(A) za Y(A) prema Y(D)	vor X(D) od Y(G) prema Y(D)
gegen X(A) na Y(A) o Y(A) prema Y(D) protiv Y(G) Y(G) Y(D)	zu X(D) na Y(A) prema Y(A) u Y(A) za Y(A/I) Y(D)
in X(D) in X(A) u Y(L) u Y(A)	
mit X(D) s/sa Y(I) za Y(A) Y(I)	

6. Na osnovi usporedbe odabranih konstrukata proizlazi slijedeće:

- a) Kad je prepozicijalna grupa vezana za neki imenički leksem, onda ga ona atributivno određuje. Prepoziciju uvjetuje nadređeni leksem (regens). Gdje god regens ne traži dopunu koja određuje prostorne relacije, prepozicija ima

više ekvivalenata u jeziku s kojim se uspoređuje: ein Mittel **gegen** Husten — sredstvo **protiv** kašlja, ein Verstoß **gegen** die öffentliche Moral — oglušivanje o javni moral (ili: povreda javnog morala), seine Antipathie **gegen** solche Verhaltensweise — njegova antipatija prema takvom načinu ponašanja; nada u uspjeh — die Hoffnung **auf** Erfolg, opklada u 100 maraka — eine Wette **um** 100 Mark, gewisse Zweifel **an** der Ehrlichkeit des Mannes — izvjesne sumnje u čestitost tog čovjeka.

- b) Nema svaka njemačka prepozicijalna grupa ekvivalent u hrvatskom ili srpskom jeziku u vidu konstrukta s prepozicijom: ein Maximum *am Gewinn* — maksimum *dobiti*, ein gewisses Sträuben *gegen meinen Willen* — izvjesno opiranje *mojoj volji*, die Versorgung *mit Konsumgütern* — snabdijevanje *potrošnim dobrima*, die Anwendung *von Betäubungsmitteln* in der Medizin — primjena *narkotičnih sredstava* u medicini itd.
- c) Mnogi konstrukti s prepozicijalnim članom u našem jeziku imaju svoje ekvivalente u njemačkom jeziku u obliku složenice⁹: doživljaji iz mladosti — Jugenderlebnisse, pripreme za put — Reisevorbereitungen, planovi za budućnost — Zukunftspläne, pravo na samoodlučivanje — Selbstbestimmungsrecht, udio na dionicama — Aktienkapital, kamate na kapital — Kapitalzins, porez na promet — Umsatzsteuer, pomoć za razvoj nerazvijenih — Entwicklungshilfe i dr.
- d) Hrvatskosrpskoj prepozicijalnoj grupi sastavljenoj od prepozicije i pokazne zamjenice to odgovara u njemačkom jeziku konstrukt u vidu zamjeničkog priloga: sjećanja *na to* — Erinnerungen *darán*, nada *u to* — Hoffnung *darauf*, mržnja *protiv toga* — Haß *dagegen*. U svim tim slučajevima prepozicijalna grupa se odnosi na imenice koje ne označavaju nešto živo.
- e) U oba jezika postoje imenice koje iziskuju različite prepozicije. Pritom konstrukt najčešće mijenja značenje: Maßnahmen *zum Schutz* der Bevölkerung — mjere *za zaštitu* stanovništva, Maßnahmen *gegen weitere* Übergriffe — mjere *protiv* daljih zloupotreba vlasti.
- f) Iz šarolikosti lepeze ekvivalenata za svaku pojedinu prepoziciju u sastavu analiziranih konstrukata sam se po sebi nameće zaključak o ozbiljnosti poteškoća na koje nailaze naši ljudi kad uče njemački jezik.¹⁰ Da bi im se olakšalo učenje, potrebno je redovito ukazivati na valenciju njemačkih leksema i njihovih ekvivalenata u našem jeziku. Čini mi se da je najkorisniji put ako se pođe od glagola, budući da je njihova upotreba najfrekventnija. Gdje god je moguće, trebalo bi odmah uključiti i imenice izvedene od glagola koji se uvježbavaju:
1. **an** jmdn/etwas *denken* — *misliti na nekoga/nešto*; der *Gedanke an* jmdn/etwas — *pomisao na nekoga/nešto*
→ Ortwin *denkt an seine Mutter im Krankenhaus*. Der *Gedanke an sie* macht ihn traurig.

⁹ O tome govori podrobnije Stanko Žepić u *Wortbildung des Substantivs im Deutschen und Serbokroatischen*, Institut za lingvistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 1976, str. 16—19.

¹⁰ O nekim uzrocima pogrešne upotrebe prijedloga pri učenju njemačkog jezika govori Mirko Gojmerac u članku: Problem interferencije i upotreba prijedloga u njemačkom jeziku, *Strani jezici*, 1—2/1975, str. 22—25.

2. für jmdn/etwas sorgen — brinuti se, starati se o nekome/nečemu;
die Sorge für jmdn/etwas — briga, staranje o nekome/nečemu
→ Helga sorgt für ihren kleinen Bruder. Die Sorge für ihn nimmt ihr
viel Zeit Anspruch.

g) Pri ovom pokušaju kontrastivne analize koji ne pretendira na cjelovitost i nepobitnost rezultata došla je do izražaja kompleksnost problematike, što potvrđuje potrebu za studioznim istraživanjem tog područja. Možda bi se onda otkrile zakonitosti koje uvjetuju razlike u sistemu ova dva jezika. Bit će da su one mahom semantičke prirode. Ne može se, čini mi se, ničim drugim objasniti zašto jedanput treba reći: *priključenje za plin, na električni vod, na telefon*, a drugi put: *priključenje Evropskoj zajednici, partiji, svjetskom tržištu*, doli time da je u prvom slučaju iskazano samo uspostavljanje veze s nečim, a u drugom postajanje članom neke zajednice. Čini se da u njemačkom taj momenat nije bitan u ovom slučaju, pa je moguća ili složenica (*Gasan-schluß, Telefonanschluß*) ili konstrukt s prepozicijalnim članom (*Anschluß an eine elektrische Leitung, an die Partei, an den Weltmarkt*).

Др Казимир Висковић

ДИДАКТОЛИНГВИСТИЧКО ОДРЕЂИВАЊЕ ГОВОРНИХ ЈЕДИНИЦА*

Одређујући јединицу говора — језички знак — као јединицу говорног језика, ми треба да имамо у виду језичку јединицу као јединицу језичког знаковног система која се афирмише у говорном језику и њен однос с јединицом дидактичког говора. Говорна јединица се појављује истовремено и као јединица дидактичког говора и као јединица језика. Језички знак појављује се у функцији свакодневног, обичног говора и дидактичког говора. Стога не можемо да говоримо о апсолутној језичкој јединици. »... У ствари, у владајућим до почетка XX в. концепцијама језика, које бисмо могли да прихватимо као гносеолошке, основни принцип је био установљивање а п с о л у т н и х (подвукао К. В.) јединица језика (реч, реченица) и њима одговарајућих значења у оквиру полисемије, моносемије, синонимије, омони-мије и антонимије«.¹

Педагошка пракса нас је упутила на то да јединицу говора, као активну афирмацију језичке јединице, треба да одређујемо имајући у виду следеће околности: 1. аспект с ког се посматра питање елементарне говорне јединице, 2. језичка средина у којој се одвија настава језика о чијим се говорним јединицама говори, 3. метод наставе и 4. етапа на којој се налази настава.

* К. Висковић је 1976. год. у Совјетском Saveзу оранио докторску дисертацију под насловом: »Lingvodidaktičke osnove metodike početne nastave ruskoga jezika u srpskohrvatskoj jezičnoj sredini«. У овом članku iznio je autor osnovne teoretske postavke svoje disertacije. Objavljujemo članak u želji da svoje čitatelje što potpunije informiramo o suvremenim leksičko-metodskim gledištima.

¹ А. Г. Волков. Језик као систем знакова. М., 1966, стр. 58.